

ЗАПОЗИЧЕННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

*Л. А. Аврамчук, доцент
І. О. Коломієць, студентка*

Розглянуто особливості організації кредитних відносин в аграрному секторі зарубіжних країн та обґрунтовано необхідність використання в Україні досвіду банківського кредитування в зарубіжних країнах.

Кредитування сільського господарства, кооперативні банки, пільгове кредитування, іпотечне кредитування, спеціалізовані державні кредитні установи.

Сільське господарство є однією з найважливіших галузей економіки. Його ефективний розвиток дає можливість гарантувати питання продовольчої безпеки, отримати ефективний ресурс зовнішньоекономічної діяльності, створити надійне джерело бюджетних надходжень та потужний виробничо-економічний потенціал для розвитку сільських територій. Проте в характерних для України умовах постійно наростаючого бюджетного дефіциту та державного боргу, а також відсутності механізму контролю цільового використання державних коштів, сільське господарство є, по-суті, позбавленим засобів до нормального функціонування. Одним з таких механізмів є банківське кредитування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам кредитного забезпечення розвитку сільського господарства присвячені праці В. М. Гайдука, О. О. Непочатенка, Є. А. Фірсова, П. Т. Саблука, М. Я. Дем'яненко, І. Г. Кириленка, І. І. Лукінова та інших. Проте, зважаючи на незначну частку кредитів аграріям у загальній структурі кредитних портфелів банків, слід зазначити, що кредитування все ще не відіграє належної ролі у фінансуванні сільськогосподарських товаровиробників. Саме тому це питання потребує подальшого вивчення й удосконалення, особливо в частині запозичення зарубіжного досвіду.

Мета дослідження – виявлення для України можливих позитивних елементів практики функціонування системи банківського кредитування аграрного сектору економіки, що використовується в зарубіжних країнах. Для досягнення поставленої мети в статті вирішувалися такі завдання:

1. Дослідити систему кредитування сільського господарства кооперативними та комерційними банками в зарубіжних країнах.
2. Проаналізувати особливості пільгового кредитування аграрного сектору.
3. Визначити роль та механізм фінансування АПК спеціалізованими державними установами за кордоном.

Виклад основного матеріалу. Сільськогосподарський кредит у зарубіжних країнах є важливим елементом економічного розвитку аграрного виробництва. Місце кредиту у формуванні й накопиченні аграрного капіталу певною мірою визначається питомою вагою позикових коштів у вартості основного капіталу, а також співвідношенням річної кредитної видачі та річних вкладень в основний капітал. До країн із найбільш високою питомою вагою позикових коштів в основному капіталі сільського господарства належать Англія, ФРН, Франція, Італія, Австрія і скандинавські країни. Починаючи з 60-х років ХХ ст., частка загальної кредитної заборгованості в аграрному капіталі цих країн досягла в Англії і ФРН близько 50%, у Франції – більше, ніж 40%, Італії і Австрії – понад 30% [4].

Основну роль у кредитуванні аграрного сектору у ряді країн відіграють кооперативні банки. Згідно з Господарським кодексом України, кооперативний банк – це банк, створений суб'єктами господарювання, а також іншими особами за принципом територіальності на засадах добровільного членства та об'єднання пайових внесків для спільної грошово-кредитної діяльності [1].

Дослідження західноєвропейських кооперативних банків переконливо свідчить про те, що в сучасних умовах винятково позитивну роль відіграють кооперативні банки, які, на жаль, поки що відсутні у кредитно-кооперативній системі України. Однак у них є значна потреба, особливо в аграрного сектору економіки. Створення системи кооперативних банків сприятиме налагодженню надійної системи фінансування дрібного підприємства у вітчизняному аграрному секторі.

Певна роль у кредитуванні сільського господарства зарубіжних країн належить універсальним та спеціалізованим комерційним банкам. Частка універсальних комерційних банків в сільськогосподарському кредиті коливається від 32% в США до 8% у Німеччині і трохи більше, ніж 2% – у Франції [3]. Ці банки пропонують весь спектр фінансових операцій. Через комерційні банки проходять різні державні субсидії, що робить кредит сільськогосподарським виробникам у багатьох випадках пільговим. Основний принцип пільгового кредитування – часткова компенсація з бюджетних коштів діючої відсоткової ставки.

Практика пільгового кредитування АПК України є відносно новою (з 2000 р.), що пояснює нестабільність нормативно-правового забезпечення цього процесу. Нині механізм використання коштів, передбачених у державному бюджеті Міністерству аграрної політики та продовольства для часткової компенсації відсоткової ставки за залученими підприємствами АПК у банках кредитами, визначається Порядком, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 11 серпня 2010 р. № 794 (далі – Порядок № 794) [5]. Згідно з цим порядком, компенсація надається агропромисловим підприємствам на визначені цілі на конкурсній основі. На нашу думку, з урахуванням зарубіжного досвіду, при здійсненні конкурсного відбору в конкретних регіонах України необхідно віддавати перевагу представникам пріоритетних та перспективних галузей цих регіонів.

Особливе місце в системі сільськогосподарського кредитування в зарубіжних країнах займають спеціалізовані, зокрема, іпотечні банки. Іпотечні банки мобілізують кошти за рахунок продажу комунальних облігацій і заставних паперів, а з отриманих коштів видають позики [2].

Досвід функціонування Сільськогосподарського рентного банку ФРН є показовим для України. На нашу думку, деякі механізми фінансування сільського господарства можуть бути використані в українській практиці.

Функції Рентного банку у частині довгострокового кредитування можуть бути реалізовані за рахунок використання схеми іпотечного рефінансування комерційних банків шляхом продажу ними іпотечних фінансових інструментів НБУ. При цьому можна запропонувати таку схему.

Упродовж певного періоду сільськогосподарські виробники звертаються в комерційний банк з клопотанням отримати довгострокові іпотечні кредити. Комерційний банк проводить оцінку кредитоспроможності потенційних позичальників і проводить відбір позичальників. Банк продає заставну НБУ, забезпечуючи себе дешевими ресурсами для цільового використання та підтримуючи, таким чином, власну ліквідність. У свою чергу, НБУ випускає іпотечні сертифікати, забезпечені іпотекою, та продає їх іншим комерційним банкам, які мають надлишкову ліквідність і бажають розмістити вільні кошти з мінімальними ризиками (адже в даному випадку зобов'язаною стороною є НБУ).

Після закінчення терміну дії іпотечних сертифікатів комерційні банки пред'являють їх до сплати НБУ, який оплачує їх за рахунок повернених кредитних ресурсів. Ця схема дає можливість комерційним банкам надавати довгострокові кредити сільськогосподарським виробникам під порівняно низькі відсотки, оскільки джерелом ресурсів у даному випадку є кредити рефінансування НБУ – найдешевші ресурси для банків. Крім того, за такою схемою, хоча із деяким розривом у часі, відбувається переливання ліквідності від банків, які мають її в надлишку, до банків, які потребують додаткової ліквідності, через, по суті, посередницьку функцію НБУ.

Механізм фінансування аграріїв Рентним банком може бути втілений і в діяльності Державної іпотечної установи (далі – ДІУ). На сьогодні ДІУ є єдиною іпотечною установою другого рівня, що працює в Україні. Вона виконує функції державного інституту розвитку ринку іпотечного кредитування. Поки що нормативними документами ДІУ передбачена можливість кредитування забудовників, а також фізичних осіб для придбання житла [7].

Для українського АПК значний інтерес становить досвід функціонування державних спеціалізованих банків зарубіжних країн. Створення аналогічних інститутів в Україні сприятиме розвитку фінансування аграрного сектору економіки країни. Згідно з чинним законодавством, Державний земельний банк України повинен надавати цільові коротко-, середньо-, а під заставу нерухомості також і довгострокові кредити на суму до 70% заставної вартості предмета застави [6].

Висновки та перспективи подальших досліджень. На підставі аналізу зарубіжного досвіду кредитної справи в аграрному секторі економіки зазначимо, що для подальшого розвитку й удосконалення системи банківського кредитування сільського господарства України доцільно розвивати систему кредитної кооперації, іпотечне кредитування та лізинг, а також систему пільгового кредитування. На нашу думку, позитивні наслідки у розвитку аграрного сектору економіки за рахунок забезпечення його потреб у фінансових ресурсах матиме ефективно функціонування спеціалізованої банківської установи – Державного земельного банку.

Також ми вважаємо, що прорив у забезпеченні аграрного сектору фінансовими ресурсами матиме запровадження механізмів фінансування сільського господарства за участю НБУ та ДІУ. При цьому зазначимо, що створення самостійної бази рефінансування для сільського господарства й продовольчої індустрії потребує не тільки власної ініціативи самого сільського господарства, але й готовності уряду надати субсидуючим банкам необхідні умови для існування на ринку.

Список літератури

1. Бубнов Л. И. Кредитные кооперативы способны устоять перед финансовыми цунами [Электронный ресурс] / И. Л. Бубнов. – Режим доступа : <http://www.orema.ru/766>
2. Зарубежный опыт развития кредитной кооперации в аграрном секторе [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.creditcoop.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=791:apk-credforeign&catid=34:countries&directory=34
3. Коробейников М. Зарубежная практика кредитования сельского хозяйства [Электронный ресурс] / М. Коробейников // Международный сельскохозяйственный журнал. – 2012. – № 4. – Режим доступа : http://www.creditcoop.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=108:agroppractice&catid=34:countries
4. Пантелеймоненко А. О. Аналітичний огляд системи кооперативних банків Австрії у контексті світової фінансової кризи / А. О. Пантелеймоненко // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2014. – № 2. – С. 146–151.
5. Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення фінансової підтримки підприємств агропромислового комплексу через механізм здешевлення кредитів : затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 11.08.2010 № 794 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=794-2010-%EF>
6. Про державний земельний банк України: проект Закону від 07.04.2014 № 4337 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gska2.rada.gov.ua/pls/>
7. Про Державну іпотечну установу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ipoteka.gov.ua/? page_id=37

Рассмотрены особенности организации кредитных отношений в аграрном секторе зарубежных стран и обоснована необходимость использования в Украине опыта обеспечения кредитными ресурсами сельскохозяйственных предприятий.

Кредитование сельского хозяйства, кооперативные банки, льготное кредитование, ипотечное кредитование, специализированные государственные кредитные организации.

The features of credit relations in the agricultural sector of foreign countries and the necessity of using in Ukraine experience providing credit resources agricultural enterprises.

Agricultural loans, cooperative banks, preferential loans, mortgages, specialized state lending institutions.

336.77 : 658.589

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

О. В. Файчук, О. М. Файчук, кандидати економічних наук

Доведено необхідність застосування кредиту банку для фінансування інноваційної діяльності вітчизняних підприємств. Розглянуто передумови та доцільність вибору моделі банківського кредитування інноваційних проектів. Обґрунтовано заходи щодо управління кредитним ризиком при реалізації інноваційних проектів. Узагальнено механізм державної підтримки процесу інвестиційного кредитування. Доведено провідну роль фінансових спеціалістів в управлінні процесом банківського кредитування інноваційних проектів.

Управління, банківський кредит, модель, інноваційний проект, державна підтримка, фінансовий консультант.

У сучасних умовах глибокої фінансової кризи в Україні, що загострюється військовими подіями на Донбасі, вітчизняний банківський сектор продовжує переживати складні часи. Спад ділової активності суб'єктів господарювання й зниження величини реальних доходів громадян ініціювали відплив значної суми фінансових ресурсів із комерційних банків. Унаслідок цього, посередники фінансового ринку практично не справляються з однією зі своїх головних функцій – кредитування реального сектору економіки країни.

Докорінно змінити хід подій можна за допомогою швидкого запровадження нових і прогресивних підходів до системи управління процесом надання позик комерційними банками. Йдеться про перспективу фінансування інноваційних бізнес-проектів, які, здебільшого, характеризуються високим рівнем економічної ефективності. Однак, щоб успішно реформувати сектор комерційних банків, потрібно не лише раціонально впровадити на практиці дескриптивні моделі їх участі у кредитуванні такого виду